De stand der partijen.

III.

Het bondgenootschap van de twee hoofden der tweeërlei oppositie, de heeren GROEN en VAN HALL, de tijdelijke coalitie van de *retrograde* partij met de *revolutionaire* partij, heeft ten opzigte van deze laatste niets verwonderlijks. De *revolutionaire* partij heeft, door hare stoute oorlogs-verklaring aan grondwet en grondwettige beginselen, het voordeel, dat zij veel vrijer en onbelemmerder in hare bewegingen is, dan de *retrograde* partij die, ook ten aanzien van *deze* grondwet, nog altijd eenige convenances in acht moet nemen. De partij GROEN compromitteert zich nimmer door een bondgenootschap met de bestrijders van deze grondwet, omdat, in haren geest geredeneerd, deze eerste logen omvergeworpen, altoos een stap nader is tot de invoering van het ware geloof. Van den kant van de partij VAN HALL gezien, is het bondgenootschap minder verkieselijk. De partij VAN HALL neemt de grondwet van 1840 als het einddoel van de terugreis aan; voor de partij GROEN is zij slechts het eerste station. De heer GROEN wil veel verder reizen dan de heer VAN HALL. Is hij aan het station: *Grondwet van 1840* gekomen, zoo zal hij den heer VAN HALL bewijzen, dat de grondwet van 1840 evenzeer revolutionair is als de grondwet van 1848, als die van 1815, als die van 1814, als die van 1806, als die van 1805, als die van 1801, als die van 1798 en zoo terug tot hetgeen de *Hedschrah* dezer nieuwe geloovigen is, d. i. tot de Synode van Dordrecht.

De vereeniging dezer twee partijen, die voor de partij GROEN niets is dan een aangenaam reisgezelschap op het eerste gedeelte van den togt, is voor de partij VAN HALL, die niet verder moet, maar aan het station 1840 wenscht af te stappen, niet zonder gevaar. De partij VAN HALL speelt hier de rol van dupe. De partij VAN HALL zal zekerlijk wel niet verwachten, dat de partij GROEN, om *haar* weder op de been te helpen, dezen kruistogt tegen de revolutionaire grondwet en de revolutionaire, reeds gemaakte of nog in de maak zijnde organieke wetten begonnen heeft. Wanneer de partij GROEN thans de medehulp der partij VAN HALL aanneemt, dan doet zij dit alleen om *zich zelve* te helpen, niet om er de partij VAN HALL weder boven op te brengen. De heer GROEN is een fijn en geslepen hoofd, dat zeer goed weet hoe men alle bijomstandigheden tot het doel moet weten aan te wenden en die alle hulptroepen te pas weet te brengen, al moeten zij ook later tegen hem over in het geld staan. De partij GROEN weet zeer juist op welke wijze en tot waartoe zij de partij VAN HALL gebruiken kan; is het doel bereikt, zoo zal zij hare bondgenooten beleefdelijk voor de gedane moeite danken en beloven dat zij, kwam het geval nog eens voor, er aan denken zal hen weder tot nieuwe dienst-prestatie op te roepen. Wil de partij VAN HALL haar deel in de zegeningen van het beloofde land hebben, zoo zal zij de nieuwe leer moeten omhelzen, erkennen dat de leere VAN HALL's de leer van eenen valschen profeet is geweest, dat er maar één geloof en één profeet bestaat, en met de ware geloovigen instemmen in de belijdenis: ALLAH *is* ALLAH, *en* GROEN *is zijn profeet!*

Hoe ijverig en geschikt de partij GROEN van den bijstand der retrograde partij gebruik weet te maken, blijkt onder anderen uit het gebruik dat hare organen van de voortbrengselen der reactionaire pers maken. Als een treffend voorbeeld hiervan, halen wij eene brochure aan in reactionairen zin, uitgekomen te 's Gravenhage onder den titel van *Avondgesprek tusschen drie Regtsgeleerden.* De strekking van dit gesprek zal men het best kunnen beoordeelen uit de volgende veelbeteekenende passage, die als het ware het gansche geschrift resumeert en een helder licht werpt op de gezindheid en bedoelingen zoowel der retrograde partij, aan welke het moederschap des papieren kinds toekomt, als van die der revolutionaire partij GROEN, die het als pleegkind adopteert en liefkoost. Wij nemen thans woordelijk uit het *Avondgesprek* over:

»F. (FLORIS?) NB. *Deze is de matador van het gezelschap.* »Ik keer weder tot de grondwet. Als ik de eer had gehad, 's Konings vertrouwen te hebben, zoodat ik Z. M. raad geven konde, dan zou ik in de eerste dagen zijner regering een *coup d'état* hebben aangeraden, die zeker gelukt zou zijn *en die alles had kunnen herstellen.* Het verwondert mij, dat dit, noch den Koning, noch iemand dergenen die hem omringden, is in de gedachte gekomen. — Kort na zijne troonsbeklimming, vóór de inhuldiging, is Z. M. naar Amsterdam gegaan. Hij is daar, gelijk later bij de inhuldiging, ontvangen met eene geestdrift, grooter dan ooit WILLEM I, in den volsten luister zijner regering, te beurt viel. De Koning kon daaruit den geest des volks opmaken. Welnu, indien hij toen eene krachtige proclamatie had gedaan, waarbij hij te kennen gaf, zich te werpen in de armen zijner onderdanen; — alles te brengen in den staat waarin het was op den eersten maart 1848; — de ministers, die hij bij den dood van WILLEM II gevonden had, hun ontslag te geven, dat zij, om hunne ongepaste proclamatie, toch wel verdiend hadden; — de Staten-Generaal naar huis te zenden en voor de genomene moeite te bedanken; — de ministers die op 1o. maart in functie waren terug te roepen en de Kamers der Staten-Generaal, zoo als zij waren op 1 Maart, bijeen te doen komen; — tevens in die proclamatie zeggende, dat er veranderingen in de grondwet van 1840 zouden worden voorgesteld op eene ruime schaal, *geschikt om* EEN IEDER *te bevredigen.*

»IK. Het is mogelijk, dat zulk een *coup* gelukt ware, maar groot gevaar stond er tegenover. Het kon oproer, ja opstand, te weeg brengen.

»F. Neen, het was zeker gelukt; twee derde gedeelten van onze natie is met die nieuwe zaken niet ingenomen; het *denkend* gedeelte is er tegen, en dat weet gij zoo goed als ik. Voor het schorrie-morrie behoeven wij hier te lande niet te vreezen. Waarlijk, het volk zou den Koning bij zulk een *coup d'état* hebben toegejuicht. Zeg mij buitendien, waarom WILLEM III in 1849 minder regt zou hebben gehad, om de bestaande orde van zaken omverre te werpen, dan WILLEM II in 1848? WILLEM II wierp iets omver, dat 33 jaren gestaan had, terwijl WILLEM III iets omverre zou hebben geworpen, dat één jaar bestaan had, waarvan de origine hoogst onwettig was en afkomstig van een Koning, wiens gezondheids-toestand te dier tijde zeker niet geschikt was, om aan het verstand grootere helderheid of scherpte te geven. — — Zou nu de Koning zooveel gewaagd hebben, zoo hij die *coup d'état* had gedaan? Van de 68 leden der Tweede Kamer van de Staten-Generaal hadden er 12 in de vorige Kamer gezeten; deze verloren er dus niet bij. Blijven 56 over, die de mesure niet zouden hebben goedgekeurd. Onder de 39 leden der Eerste Kamer, waren er zeker ook wel, die met de nieuwe zaken niet instemden; laat ons onderstellen 5, rest 34; deze gevoegd bij 56, maken 90, ergo 90 ontevredenen; de ministers zouden het zich minder hebben aangetrokken; de meesten verdwenen toch kort daarop; — die mesure zou dus stellig 90 tegenstanders gehad hebben, en wat zou dit tegen het meerendeel des volks, het *denkend* gedeelte der natie, hebben uitgerigt?" Men ziet, alles is op het naauwkeurigste uitgecijferd; 12 *verliezen er niets bij* en 50 zouden de *mesure* »niet hebben goedgekeurd." In het geheele land zouden slechts 90 *ontevredenen* geweest zijn, gij en ik niet mede geteld. Aan dergelijke proefjes herkent men den ervaren rekenmeester terstond.

Het GOUDSCH KRONIJKSKE, *met den Toetssteen. Voor de Wet, den Koning en het Volk onder Gods gunst*, applaudisseert natuurlijk ten sterkste en de partij heeft daarin volkomen gelijk; zij toont er haren revolutionairen zin mede. De partij GROEN wacht slechts op een antecedent, en zij zal beleefd groeten, wanneer de retrograden de moeite doen de deur voor haar open te maken. Laat de partij VAN HALL het initiatief nemen van den eersten *coup d'état* die ons terugvoert tot 1o. maart 1848; eenmaal daar gekomen zijnde zal een tweede *coup d'état* ons, met evenveel regt en consequentie, tot de grondwet van 1815 terugbrengen; een derde *coup d'état* tot midden in de 18de eeuw, tot aan den zondvloed of, om niet zoover te reizen, tot aan de Synode van Dordrecht, d. i. het jaar *één.*

In de Kamer heeft de partij GROEN zich tot nu toe alleen vruchtbaar betoond in redevoeringen over »persoonlijke feiten." Deze tak van parlementaire welsprekendheid is bijna uitsluitend door haar beoefend en uitgewerkt. Het beste van hetgeen de verzameling van het *Bijblad* in dit genre aan te wijzen heeft, is door de partij GROEN geleverd.

De partij GROEN (de *revolutionaire* partij) heeft boven de partij VAN HALL (de *retrograde* partij) nog één voordeel, behalve dat harer meerdere opregtheid en stoutmoedigheid. De partij VAN HALL wil ons terugvoeren

tot den dag van gisteren, den tijd dien iedereen kent, welks bezwaren, onvolmaaktheden en gebreken allen bij ervaring weten en waarvan wij de naweeën nog dagelijks gevoelen. De partij GROEN daarentegen keert terug tot de gouden eeuw, die wij alleen uit overlevering en bij beschrijving kennen; tot den dageraad van het nog onvervalschte ware geloof, toen de Leugenboeken en zondige constitutionele theoriën van magtsverdeeling, de wereld nog niet besmet hadden. Het beloofde land ligt zóó verre achter ons, dat het bijna voor een nieuw nog onontdekt werelddeel kan doorgaan. De leer GROEN's heeft het aantrekkelijke, het fascinerende, van alle revolutionaire leeringen; het belooft iets *nieuws*; iets zóó antiek, dat het kans heeft als zeer modern in de mode te komen. Het is een tijdlang zeer *fashionable* geweest *ongeloovig* te zijn; de tijd der ongeloovigheid is voorbij, en het is niet meer dan overeenkomstig met de veranderlijkheid van den menschelijken geest, dat thans het *geloovig* zijn, in den smaak is gekomen. Toen de landsvaderlijkheid alle magt en gezag inhad, kon een talentvol en vernuftig man, die behoefte had zijnen rusteloozen geest werkzaam te houden, niet wel anders dan tegen de landsvaderlijkheid protesteren; doch wanneer de landsvaderlijkheid voor de vrijzinnigheid bezweken is, brengt dezelfde prikkel zeer geleidelijk er toe, om in verband *met* de landsvaderlijkheid tegen de vrijzinnigheid te kampen.

Wij zullen niet beweren, dat de partij GROEN eene toekomst *heeft*, maar het is zeker, dat zij zich eene toekomst *vooronderstelt*, en dit zet aan hare oppositie iets prikkelends bij, dat aan de oppositie der retrograde partij, die slechts de rol van spook speelt, geheel ontbreekt. Het ware geloof is nog in dat tijdperk, dat het een oorlogend geloof is; en de aanhangers en leerlingen van den Grooten Profeet twijfelen, als ware geloovigen, geen oogenblik, dat weldra de dag zal aanbreken, die in hun Mekka, (de heilige stad Dordrecht,) hunne banier zal zien wapperen, tot beschaming van alle valsche profeten, Leugenboeken en goddelooze organieke wetten, en dat de voorspelling vervuld zal wezen: *La Allah ill' Allah, ou* GROEN *rassoul' Allah*!

Dat eene partij, die bij een deel der natie wortel heeft, ook hare afgevaardigden in de vertegenwoordiging heeft, is niet meer dan behoorlijk. Wij willen den heer GROEN niet buiten de gelegenheid stellen, de onfeilbaarheid der Dordtsche Openbaring en de leugengeest van het Boek der Constitutie te verkondigen. Wij willen de prediking van het ware geloof niet tegengaan, en geene bekeeringen verhinderen. Maar het is echter nuttig, niet al te zorgeloos te zijn, bij eene zoo radicale strekking, die niets minder beoogt dan eene volkomene omwenteling in de gevestigde begrippen, instellingen en vormen van regering. Bij eene zoo groote minachting, of liever bij eene zoo religieuse afschuw, bij eene zoo luid en stout aangekondigde oorlogsverklaring, tegen grondwet en grondwettige beginselen, is het niet zonder gevaar, de uitvoering dezer zelfde grondwet, de in-werking-brenging dezer zelfde grondwettige beginselen, juist aan die handen toe te vertrouwen, die hen het heftigst bekampen en het ijverigst in de weer zijn hen in puin te doen storten. Is het niet eenigzins in tegenspraak met zich zelven, hem tot eenen parlementairen en constitutionelen werkkring te roepen, die het als zijne bijzondere roeping beschouwt te bewijzen, dat het parlementaire en constitutionele leven, niets dan logen en bedrog is? Hoe kan hij een constitutioneel vertegenwoordiger, een mede-regeerder in den zin der grondwet — aan welke hij *getrouwheid* zweert — zijn, die geene overheid, dan de overheid volgens *goddelijk regt*, erkent? Hoe kan hij ooit het beginsel der *magts-verdeeling*, dat de grondslag van onze tegenwoordige instellingen is, het beginsel krachtens hetwelk alléén hij vertegenwoordigt en mederegeert, in overeenstemming brengen, met zijne beginselen en overtuiging van *Koninklijk Oppergezag* en *Souvereiniteit*? Hoe kan hij, eindelijk, terzelfder tijd *opregt* de man der grondwet, en *opregt* de man GROEN's zijn? Geldt ook misschien hier de spreuk: *Il est avec le ciel des accommodements*? en kan men te gelijk de Profeet van het eenige ware geloof zijn, en toch aan de afgoden des dags offeren?

Buitenlandsche berigten.

DUITSCHLAND.

Frankfort, 23 *sept.* Uit Weenen wordt ons medegedeeld, dat in eene bijeenkomst van den Deenschen gezant *von Pechlin* met den prins *von Schwarzenberg*, deze laatste verklaard heeft, dat Oostenrijk, na in het belang van den Europeschen vrede, tot het Londensche protocol te zijn toegetreden, geenerlei stappen meer ten gunste van de Noordsche politiek zal doen, daar men in Weenen zeer wel wist dat Engeland en Rusland, bij hunnen ijver voor de belangen van Denemarken, tevens beoogden om den Duitschen handel en de Duitsche scheepvaart in het noorden alle mogelijke hinderpalen in den weg te leggen. De prins *von Schwarzenberg* heeft vervolgens aan den heer *von Pechlin* de vraag gerigt, welke houding Denemarken met opzigt tot het tolwezen, ten aanzien van Holstein, en door dit laatste, met Duitschland zal aannemen; wijders, uit welk oogpunt het Kopenhaagsche kabinet het door Oostenrijk ontworpen algemeen Duitsch tolverbond beschouwt. Het antwoord van den Deenschen gezant moet niet zeer bevredigend uitgevallen zijn.

— Bijkans in alle Zwitsersche kantons houdt men zich thans onledig met eene herziening der constitutie, ten gevolge waarvan een groot aantal verouderde wetsbepalingen, als strijdig met den geest der eeuw, zullen buiten kracht gesteld worden. In tegenspraak met hetgeen onderscheidene Duitsche dagbladen hopens de spoedige herstelling van de souvereiniteit des Konings van Pruisen in het vorstendom Neufchatel aangekondigd hebben, wordt uit Bern verzekerd, dat dit van allen grond ontbloot is.

— Uit Mannheim wordt aan de Nederlandsche regering grooten lof toegezwaaid wegens de opheffing der rijntollen en andere maatregelen ten gunste der scheepvaart. Men drukt daarbij den wensch uit, dat dit voorbeeld algemeene navolging bij de Oeverstaten moge vinden.

— Naar men verneemt, heeft de Brunswijksche regering op het congres te Kassel zich nogmaals ernstig verklaard tegen de veranderingen in het tarief, volgens het voorstel van den heer *von der Heydt*. De Pruisische regering komt daardoor in eene nieuwe verlegenheid, welke zij zich had kunnen besparen, indien zij volgens den raad, haar van vele zijden gegeven, deze ontijdige conferentie had uitgesteld.

— Wie een denkbeeld wil hebben, hoe het met de geldelijke aangelegenheden in Oostenrijk gesteld is, zoo schrijft men uit Karlsbad, moet in onze stad komen. De zilveren munt is hier zoo zeldzaam, dat men, met uitzondering van vreemde muntspeciën, die natuurlijk zeer spoedig bij de wisselaars verdwijnen, hier eigenlijk geen gemunt geld ziet. Men ziet niets dan papieren-geld en zelfs dit is zoo zeldzaam, dat men de muntbilletten doorsnijdt. Daardoor ziet men hier het in de geschiedenis van het papieren-geld gewis zeldzame voorbeeld, dat de muntbilletten ter waarde van een gulden, in vier deelen verdeeld worden.

Frankfort, 22 *sept.* In de zitting van de Tweede Kamer van den groothertogelijk Hessischen landdag op gisteren, werd rapport uitgebragt door het financiëel comité over het wetsontwerp tot voortdurende inning der belastingen tot op het einde van dit jaar. De strekking van dit rapport was, om de toestemming hiertoe te weigeren en te protesteren tegen de ongrondwettige handelwijze der regering. De debatten zullen aanstaanden Woensdag (25 september) plaats hebben.

— Te Kassel liep het gerucht, dat het comité van den landdag nog eenmaal eene deputatie naar den Keurvorst zou zenden, ten einde hem nogmaals aangaande den toestand des lands in te lichten en te verzoeken, zoo spoedig mogelijk zijn ministerie te veranderen. Het comité heeft, naar aanleiding van het keurvorstelijk besluit, om den zetel der regering naar Wilhelmsbad te verplaatsen, een protest uitgevaardigd tegen alle ongrondwettige handelingen van het ministerie, en het regt tot medewerking en toestemming der staten tot de voorloopige maatregelen gehandhaafd.

— De beide bataillons van de Keurhessische lijfwacht zijn gisteren te Hanau aangekomen, door den Keurvorst geïnspecteerd en in de omliggende plaatsen ingekwartierd. Van 1 october af zal ook de hofschouwburg van Kassel naar Hanau verplaatst worden.

— Gisteren heeft de engere raad zich uitsluitend met de Keurhessische aangelegenheden bezig gehouden. De zitting duurde zeven uren. Er werden besluiten genomen, welke niet bekend werden, maar die van verzoenenden aard moeten zijn. Men wil weten, dat de handelingen van het Keurhessische ministerie met betrekking tot den vorm, als gegrond erkend zijn. Men verwacht echter bepaaldelijk de aftreding van het ministerie *Hassenpflug*, welks handelingen in een politiek opzigt hier ten sterkste afgekeurd worden.

— Thans verneemt men uit eene goede bron, dat het Oostenrijksche kabinet bepaaldelijk verklaard heeft, het voorstel van Pruisen tot vrije conferentie niet te kunnen aannemen.

— De Wetgevende Vergadering dezer stad is gisteren met de behandeling van de nieuwe constitutie voortgegaan.

— Binnen weinige dagen zullen de standen van het koningrijk Saksen over de nieuwe drukperswet beraadslagen.

— De berigten van de Duitsche Maatschappij te New-York, over de maanden juni en juli, doen zien dat de Duitsche landverhuizing in dit jaar veel minder aanzienlijk is geweest, dan in de drie vorige jaren. In juni en juli 1850 bedroeg het getal aangekomen landverhuizers 11,570; in 1849, 15,749; in 1848, 15,218; in 1847, 25,497, telkens gedurende denzelfden termijn.

Hamburg, 20 *sept.* Te oordeelen naar de bewegingen, die sedert een paar dagen weder bij de Holsteinsche troepen plaats vinden, schijnt men een derden aanval op de Deensche armee in den zin te hebben. Generaal *Willisen* houdt zijne positie voor niet zoo wanhopig, dat hij de hoop op eene herovering der provincie Sleeswijk geheel zou moeten vaarwel zeggen. Het staat dus te voorzien dat het bloed in dit ongelukkig land weldra op nieuw zal stroomen, tenzij eenige groote mogendheid, door eene krachtige militaire interventie tusschen beiden kome.

De Pruisische kolonel *von der Horst* heeft uit het hoofdkwartier te Rendsburg bevel bekomen, om zich met zijne divisie ten spoedigste naar de voorposten te begeven, ten einde de voorhoede, onder bevel van den kolonel *Gavels*, mede een Pruisische officier, te versterken; en daar de twee legers tegenwoordig zeer kort bij elkander staan, kan het bijna niet anders of men moet eerstdaags weder van een nieuw gevecht hooren.

Een gedeelte van de Russische vloot, die voor de haven van Kiel lag, is van daar verzeild; den 18den lagen daar nog slechts 3 linie-schepen. Waarschijnlijk hebben de Russen afgezien van het plan om met geweld in de haven binnen te dringen en zoo de gewapende forten te trotseren, die den ingang verdedigen. Twee Deensche fregatten en twee gewapende stoombooten zijn bij voortduring op deze kusten gestationneerd en beletten alle Holsteinsche handelsvaartuigen in eenige haven van dit Hertogdom binnen te loopen of er uit te vertrekken.

Voorts liggen vier Russische en vier Deensche oorlogschepen voor den mond van de Schleij, terwijl zich den 16den dezer twee Zweedsche oorlogschepen in de haven van Flensburg bevonden.

— Men merkt sedert eenige dagen op, dat de bijstand uit Duitschland, zoo van geld als andere voorwerpen, tot het voortzetten des oorlogs, in het oogvallend is verminderd. De geestdrift schijnt daar te bekoelen. Zou de oorzaak daarvan zijn, dat het gevoelen in Duitschland meer en meer veld wint, dat uit dezen oorlog niets heilzaams voor de hertogdommen zal voortvloeijen? Zooveel is zeker, dat de hoop op eene vreedzame beslechting van dezen twist, van dag tot dag vermindert en men kan aannemen, dat een vrede tusschen Denemarken en de hertogdommen, op dit oogenblik minder waarschijnlijk is, dan hij het immer was sedert het begin der revolutie.

Hamburg, 23 *sept.* Langs den keten der voorposten is sedert een paar dagen niets bijzonders voorgevallen. De Holsteiners schijnen werkzamer dan de Denen te zijn, en deze laatsten minder waakzaam dan hunne vijanden: want zelden gaat er een dag om, op welken niet de eene of andere Deensche

schildwacht wordt verontrust, en een enkele schildwacht wordt opgeligt. De Holsteiners verzekeren, dat deze weinig beduidende kwellingen toch een ongunstigen invloed hebben op den geest der Deensche soldaten.

De Denen hebben hunne strijdkrachten bij Friedrichstadt vermeerderd. Aldaar commandeert de overste *Latour-du-Pin*, welke zijn hoofdkwartier te Ostenfeld heeft gevestigd. Men meent bij de Holsteiners, dat de Denen aan dien kant een strooptogt tegen Meggerkoog beramen.

De Holsteiners erkennen, bij den jongsten aanval op de werken van Missunde, of bij de dusgenaamde verkenning van dezelve, 9 officieren en 257 onderofficieren en soldaten, aan dooden, gekwetsten en gevangenen te hebben verloren.

De Denen hebben 500 man op de eilanden ten westen van Sleeswijk ontscheept. De Holsteiners beweren, dat zij bij het laatste zeegevecht, bij den strooptogt hunner kanonneersloepen naar den Eider, het Deensche stoomschip *Geyser* zoodanig hebben beschadigd, dat zij het zonder twijfel zouden hebben vermeesterd, ware het niet tijdig door een tweede stoomschip, 't welk zes kanonneersloepen en een kotter op 't sleeptouw had, ontzet geworden.

Weenen, *20 sept.* Men verzekert, dat in vier der voornaamste steden van Europa onderscheidene handelshuizen gedeeltelijk de uitgeschrevene Lombardisch-Venetiaansche 5 pCts. leening van 100 millioen lires, op gunstige voorwaarden willen op zich nemen, op beding evenwel, dat de coupons op de respectieve plaatsen zullen betaalbaar zijn. Men is hier, naar men verzekert, wel bereid tot deze voorwaarde. Van wege het huis *Rothschild* alhier heeft zich dezer dagen een gevolmagtigde naar Verona begeven, om over deze zelfde leening insgelijks te onderhandelen.

— Te Frohsdorf, de verblijfplaats van den graaf de *Chambord*, verwacht men tegen den 24sten eene talrijke bijeenkomst, welke de hertogin *van Berry*, de graaf *Montemolin* en de hertog *van Modena* zullen bijwonen.

— De generaal *Legeditsch*, die over het legerkorps in Vorarlberg bevel voert, heeft stellige instructiën ontvangen, om Wurtemberg binnen te rukken, zoodra aldaar bedenkelijke onlusten mogten uitbarsten.

— De generaal *Haynau* heeft van den Keizer van Rusland het Grootkruis der St. Anna Orde 1ste klasse ontvangen.

Berlijn, *23 sept.* Ofschoon alles rondom ons in gisting is, heerscht alhier eene gewenschte rust. Ook ten aanzien van de Hessische aangelegenheden ziet men de toekomst met kalmte te gemoet. De Pruisische regering zal zich van alle dadelijke tusschenkomst in de Keurhessische verwikkelingen onthouden; maar, indien Oostenrijksche of Beijersche troepen daar mogten binnenrukken, dadelijk de plaatsen, op den militairen weg in Hessenland, in bezit nemen, waarop Pruisen regt heeft.

Met de instelling eener nieuwe algemeene constitutie voor geheel Duitschland, is men nog niet ver gevorderd. Alles wat men tot dusverre in Frankfort heeft beproefd, om daartoe te geraken, is, bij de weigering van Pruisen, om daaraan deel te nemen, mislukt, en het zal, zoo men zich hier steeds voorstelt, ten laatste ook aldaar duidelijk worden, dat alleen eene *vrije beraadslaging* van al de Duitsche staten over deze gewigtige aangelegenheid, zoo als Pruisen die verlangt, de eenige weg is, welken men zal kunnen inslaan en volgen, om dat doel te bereiken. De Pruisische regering schijnt werkeloos te blijven, maar is dit niet, en zij verzuimt niets wat strekken kan om tot eene zoo wenschelijke overeenkomst te geraken.

ENGELAND.

Londen, *21 sept.* De anglikaansche bisschop van Exeter heeft eene benoeming gedaan, die in Engeland eene groote en algemeene verbazing te weeg brengt. Hij heeft namelijk dr. *Gorham*, thans predikant-vicaris van Bramford-Speke, doen vervangen door den heer *Robert Aitken*, een ander zeer bekend dissenter, die dezelfde leerstellingen is toegedaan als zijn voorganger.

— De *Mark-Lane Express*, een Londensch blad voor den graanhandel, zegt bij ondervinding te weten dat als een middel tegen het verspreiden der aardappelziekte met vrucht kan gebezigd worden het rooken van het loof dezer aardvrucht met zwavel. De zwaveldamp kan door middel van eene lange buis onder de stengels worden aangebragt. Het is ligt te beproeven.

— Sir *James Brooke* zou in het begin van augustus zich naar Siam begeven, om daar betrekkingen aan te knoopen.

— Volgens berigten uit Laboan loopende tot 9 juli, heeft de gezant der Vereenigde Staten, *Balestier*, een handelstraktaat aangegaan met den sultan van Borneo, waaruit echter de artikelen, die op de uitroeijing der zeeroowerij en de wering van den slavenhandel betrekking hebben, zijn weggelaten.

— De Senaat der Vereenigde Staten heeft met eene meerderheid van 20 stemmen eene wet aangenomen tot afschaffing der slavernij in het district Columbia, waarin Washington, de hoofdstad der Unie, gelegen is.

De uit New-York gemelde berigten betreffende den oogst, luiden zeer gunstig. Men zegt, dat dit jaar zouden ingeoogst zijn 200 millioen schepels granen en 700 millioen schepels mais; men voorziet hieruit eene belangrijke daling in de graanprijzen en bij gevolg ook in den prijs van alle andere levensmiddelen.

BELGIË.

Brussel, *22 sept.* Het voorval van staatkundigen aard dat gisteren te Parijs de aandacht bezig hield, was de circulaire van Wiesbaden en het antwoord door den heer *de Larochejaquelein* daarop gegeven. Zoo men al in den beginne nog eenigzins heeft kunnen twijfelen aan de echtheid van dit stuk, zoo is dit heden niet meer mogelijk; want, van den eenen kant zwijgen de legitimistische bladen daarover geheel, en deze zouden niet hebben verzuimd het publiek intelichten ten aanzien der vergissing of van het bedrog, zoo die werkelijk bestonden; en, van den anderen kant noemt de heer *de Larochejaquelein*, in zijn antwoord, het zelf eene *officiëele* acte. Zelfs uit het oogpunt der belangen van den graaf *van Chambord* kan men hem geen geluk wenschen met deze eerste daad. De taal die men hem in de circulaire in den mond legt, is zoo vreemd, dat men zich zou kunnen verbeelden twee eeuwen ten achteren te zijn. De pretendent spreekt daarin van zijne erfelijke en monarchale regten, zoo als *Lodewijk XIV* daarover in zijn paleis te Versailles zoude hebben kunnen spreken, en van Frankrijk, zoo als een eigenaar spreekt over zijn land of zijn huis. Bij het lezen van deze vreemde woorden, bij het zien der namen van sommige personen waaraan de graaf *van Chambord* het bestuur over zijne belangen toevertrouwt, is men geneigd te gelooven dat die prins in zijne ballingschap volkomen vreemd is gebleven aan de wisseling van denkbeelden, aan de verandering der belangen, die sinds 1789, den geest der Franschen geheel hebben gewijzigd, en verkrijgt men de overtuiging dat eene derde restauratie volmaakt zoude gelijken op de beide vorigen. Zij zoude noch liberaler, noch verlichter, noch meer populair zijn.

De heer *de Larochejaquelein* heeft de soort van ban, zoo als hij het noemt, die in de circulaire der parlementaire legitimisten wordt uitgesproken, niet willen aannemen; in zijn antwoord wijst hij de afkeuring en uitdagingen die hem en zijne vrienden op eene harde wijze beteekend zijn, op fieren toon terug naar het *Comité der Vijf*, door den Prins aangewezen en, men kan het zeggen, niettegenstaande eenige omzigtigheid in den vorm, naar den Prins zelven.

De volkomene en radicale scheuring der legitimistische partij, is dus geheel aan den dag gekomen. En het is niet de minste onhandigheid in de circulaire dat zij die uitbarsting heeft te weeg gebragt. Zal de heer *de Larochejaquelein* bij zijne partij vele navolgers vinden? Niemand kan dit nog zeggen, want tot nu toe bewaren de legitimistische bladen hierover het diepste stilzwijgen en geen hunner, welke ook de kleur zij waartoe het behoort, heeft óf de circulaire van Wiesbaden, óf het antwoord van den heer *de Larochejaquelein* opgenomen. Het is echter duidelijk, dat laatstgenoemde in de Vergadering niet alleen zal staan, en dat eenige heftige legitimisten, die weinig genegen zijn zich te bukken onder het juk van den hertog *van Levis* of van den markies *de Pastoret*, zich om hem heen zullen scharen.

De geruchten omtrent de onlusten die te Cagliari zouden zijn uitgebarsten ten gevolge van het bevel tot inhechtenisneming van den aartsbisschop dier stad, waren bepaald onwaar. De rust is niet gestoord; maar de inhechtenisneming van den prelaat wordt door de Piemontesche dagbladen noch tegengesproken noch bevestigd. Men blijft dus hieromtrent nog in het onzekere.

De tekst van het protest van den Heiligen Stoel tegen de tweede inhechtenisneming van den aartsbisschop van Turijn, Mgr. *Franzoni*, die, zoo als men weet, naar Fenestrella gebragt is, ten gevolge van het gebeurde bij den dood van den minister *Santa Rosa*, is thans bekend. Het is in zeer krachtige bewoordingen vervat en toch kende men te Rome, op het oogenblik dat het werd opgesteld, de voorvallen van Cagliari nog niet, die de verbittering van den Heiligen Stoel nog zeer vermeerderd zullen hebben.

Echter moet men niet uit het oog verliezen, dat van al de prelaten van het eiland Sardinie, de aartsbisschop van Cagliari de eenige is die zich verzet heeft tegen de ten uitvoerlegging der wet van 1836, op dat eiland. Alle bisschoppen hebben zich daar aan onderworpen, hetgeen bewijst dat zij het regt der regering erkennen.

De *Opinione* van Turijn en de *Croce di Savoia* melden, dat eenige bisschoppen van Piemont te Villanovetta in de eerste dagen dezer maand bijeen zijn gekomen, om zich te beraden over het geschil tusschen de hooge geestelijkheid en het gouvernement. Zij voegen er bij, dat de bisschoppen van Alba, Coni, Fossano, Mondovi, Pignerolles en Saluce, vergaderd met het doel om te beraadslagen over het ten spoedigste nemen van maatregelen, om den staat van zaken te doen ophouden, die de eenheid der katholijke kerk in Piemont bedreigt, een adres aan den H. Vader zouden opgesteld hebben waarbij zij hem smeeken, om, ten beste van den godsdienst, niet slechts zijne goedkeuring te hechten aan de wetten *Siccardi*, maar zelfs om voortaan alles, wat kerkelijke zaken betreft, op vriendschappelijken toon met de Sardinische regering te behandelen.

Wij kunnen bezwaarlijk gelooven, dat de genoemde bisschoppen iets dergelijks gedaan hebben, want het zoude eene soort van afkeuring zijn van het gedrag der aartsbisschoppen van Turijn en Cagliari, en te midden der Piemontesche kerk eene scheuring daarstellen, die niet zonder overeenkomst zoude zijn met het in Frankrijk gerezen geschil tusschen den aartsbisschop van Parijs en de clericale partij, die de *Univers* tot haar orgaan heeft.

FRANKRIJK.

Parijs, *22 sept.* Te Versailles zullen 30,000 man van ons garnizoen bijeen worden getrokken. Het schijnt dat men, in een spiegelgevecht, die stad wil aanvallen en verdedigen. Ieder soldaat ontvangt 24 patronen, aldus te zamen 720,000, zonder van de artillerie te spreken. Dit militaire schouwspel zal twee dagen aanhouden en eindigen met eene uitdeeling van decoratiën en van 18,000 francs aan gratificatiën voor de soldaten. Ook spreekt men van een banket van officieren te Versailles.

— *Cavaignac's* gezondheid heeft geleden; maar dit belet hem niet, thans een werkzaam aandeel te nemen aan de staatkundige zaken van den dag.

Binnenlandsche Berigten.

Amsterdam, *24 sept.* Volgens een particulier berigt, is het contract tusschen het gouvernement van Ned. Indië en den heer *Cores de Vries*, tot daarstelling door den laatste, van eene geregelde stoomboot-communicatie met de buiten-bezittingen, eindelijk tot stand gekomen, en wordt het geteekende contract met deze mail verzonden. Algemeen is men van gevoelen, dat de handel tusschen Batavia en de buiten-bezittingen, door het daarstellen van deze communicatie, eene groote uitbreiding zal erlangen. (*Hand.*)

— De heer *Stumpff* had gisteren avond allen, die belang stelden in kunst en wetenschap uitgenoodigd, ter bijwoning eener surprise, in zijne fraai gedecoreerde zaal *Frascati*. Zij, die aan die uitnoodiging hadden gevolg gegeven, mogten dan ook in de gelegenheid zijn, de vorderingen der wetenschap te bewonderen in het aanschouwen van het heerlijke effekt, door eene constant-electro-galvanische verlichting in de zaal te weeg gebragt. De gaz-lichten verdwenen eensklaps en een helder zonlicht herschiep den avond plotseling in licht klaren dag, die hoewel geene 12 uren durende, toch bijna een half uur aanhield, waarna als door een tooverslag het daglicht weder voor de vele gazlichten plaats maakte. Indrukwekkend voorzeker is zulk een schouwspel. Een betrekkelijk zeer klein lichtpunt, was voldoende de groote en ruime zaal in helderder glans te doen schijnen dan het gaz zulks vermag, en alles, zoowel personen als zaken geheel anders voor het oog te vertoonen. Bijzonder fraai was de uitwerking van het in de spiegels weerkaatsende licht op de sierlijke vergulde pleisterbeelden, die heerlijk uitkwamen. Met belangstelling vernemen wij dat deze goed gelukte proeve in zoo verre verschilt van eene vroegere, op eene andere plaats onzer stad genomen, dat de tegenwoordige met het *constante* licht genomen werd, welke eigenschap tot nog toe aan het electro-galvanische licht niet kon worden gegeven, en dat deze eigenschap eindelijk het gevolg is van nieuwe ontdekkingen op het onzienbare veld van wetenschap en kunst. De heer *Stumpff*, naauw met de in het buitenland uitgedachte verbeteringen bekend, beijverde zich ze in zijn lokaal door den werktuigkundige *Piccalaga het eerst* in toepassing te brengen. (*A. C.*)

s' Gravenhage, *24 sept.* Bij besluit van den 19den dezer, no. 38, heeft Zijne Majesteit de Koning, op voordragt van Zijne Excellentie den minister van Binnenlandsche Zaken, tot kommandeur der orde van den Nederlandschen Leeuw benoemd den heer *H. Tollens*.

— Bij Zijner Majesteits besluit van den 22sten september jl., no. 51, is benoemd tot kapitein-kommandant bij de dienstdoende schutterij te Zalt-Bommel *J. Macalester Loup*, thans 2de luitenant bij die schutterij.

's Hertogenbosch, *23 sept.* Dezen morgen is men in de Provinciale Staten-Vergadering van Noord-Brabant overgegaan tot het onderzoeken der geloofsbrieven van de bij herstemming gekozen leden, welke alle, ingevolge rapport der commissiën zijn toegelaten, en heeft men voorlezing gedaan van eenige ingekomen stukken, waarover korte beraadslagingen zijn gevoerd, die wij om derzelver geringe gewigt hier niet ter neder schrijven.

Een punt echter is door twee bij herstemming benoemde leden ter sprake gebragt, dat van het hoogste belang is en den meesten spoed vereischt, [illegible] het niet minder geldt dan de onwettige zamenstelling der primitief gekozen leden, waardoor [illegible] handelingen, het kiezen van een gedeputeerd bestuur, leden voor de Eerste Kamer etc. zouden komen te vervallen. Dit punt is gegrond [illegible] feit.

Onze provincie telt 64 leden voor de Provinciale Staten. Het getal 33 is dus hiervan de volstrekte meerderheid. Primitief waren er 35 leden gekozen en ter vergadering opgekomen. De meerderheid was dienvolgens aanwezig en men kon ingevolge de wet besluiten nemen. De geloofsbrieven der ob-

derscheidene leden werden alsnu onderzocht en over de toelating of niet toelating nam men een besluit.

Wanneer er rapport over de toelating van een lid werd uitgebragt, verwijderde zich dat lid gelijk de wet gebiedt en nam geen deel aan de stemming. De vergadering bleef aldus met 34 leden (de volstrekte meerderheid) beraadslagen; maar na het aanemen van eenige leden worden er twee. de heeren *de Ram* en *van Oldeneel*, niet toegelaten, zoodat de zitting daarna slechts uit 33 leden, juist de meerderheid, bestond. Nu moest er nog rapport worden uitgebragt over de toelating van den heer *van Rijsingen*. De heer van *Rijsingen* moest zich toen uit de vergaderzaal verwijderen en alzoo nam de vergadering, slechts uit een 32 tal, dus niet uit de volstrekte meerderheid bestaande, een besluit over de toelating van den heer *van Rijsingen*. Aldus ging het ook met de overigen. De heer *van Rijsingen* werden niet met volstrekte meerderheid ter vergadering toegelaten. Daardoor was dus de geheele Provinciale Vergadering onwettig geconstitueerd. De Staten zijn overgegaan tot de keuze van een gedeputeerd bestuur, leden der Eerste Kamer etc.: zij waren hiertoe niet bevoegd, en het is om deze reden dat de voorstellers van dit gewigtig punt alle deze handelingen willen nietig verklaard hebben.

De vergadering is over deze quaestie door den voorzitter gehoord en heeft goedgevonden, het gerezen geschil in overweging te geven aan eene commissie voor de stukken politie, justitie etc. betreffende, ten einde daarop zoo spoedig mogelijk rapport uit te brengen en de vergadering voor te ligten.

Wij zullen zien wat hiervan wordt.

Noordbroek, 20 *sept.* Met genoegen hebben de ingezetenen onzer gemeente gezien, dat heeren kerkvoogden alhier hebben aangeschaft eene groote nieuwe brandpomp met toebehooren, uit de fabrijk van den geoctrooijeerden brandspuitfabrikant den heer *W. van der Os* te Vlissingen, welke pomp alhier heden met goed gevolg door deszelfs agent *J. Buttinger* van Groningen, in tegenwoordigheid van heeren kerkvoogden, is afgeleverd en in werking gebragt.

Deze brandpomp is tot drieledig gebruik ingerigt en van eene geheel nieuwe vinding; dezelve kan in de eerste plaats gebruikt worden, om twee groote perspompen voortdurend van water te voorzien; ook kan dezelve als gewone brandspuit met 1, 2, 3 of 4 stralen werken en het water daartoe opzuigen, zoodat er nimmer water in gedragen behoeft te worden. Echter moet als het belangrijkste voordeel beschouwd worden, dat zij het vermogen bezit om, terwijl men op eenen onbepaalden afstand twee stralen ter hoogte van 20 à 25 ellen op den brand doet werken, zij te gelijker tijd nog eene der grootste perspompen op eenen verwijderden afstand bestendig van genoegzaam water kan voorzien.

De bovenstaande aanduiding der verschillende nuttige wijzen, waarop van de bedoelde brandpomp kan worden gebruik gemaakt, zal wel genoegzaam zijn om haar gereedelijk de voorkeur toe te kennen boven de tot heden gebruikelijke brandspuiten. Door haar vermogen om *alleen* de dienst te doen van verscheidene andere van gewone werking, wordt men in de gelegenheid gesteld, om met minder getal werktuigen en minder personeel, dezelfde middelen ter bestrijding der vlammen aan te wenden; bezuiniging in de uitgaven tot aanschaffing en onderhoud en die van opzigt en beheer; alsmede de daaruit voortvloeijende vereenvoudiging in het geheel, zijn de onmisbare gevolgen dezer vinding, en men kan niet nalaten haar op prijs te doen stellen. (*Gron. C.*)

Stavoren, 26 *sept.* Donderdag jl. liep alhier het fraai gebouwd kofschip *de Stad Stavoren*, groot 143 tonnen, met het beste gevolg van de werf van den scheepsbouwmeester *A. H. Veldstra*. Dit was eene blijde gebeurtenis voor Stavoren.

Met het diep verval van Frieslands oudste stad, geraakten ook successivelijk en binnen weinige jaren hare 4 scheepstimmerwerven, 4 smederijen, 3 lijnbanen, 3 zeilmakerijen, mast- en blokmakerijen, alle welke door onderscheidene, thans nog levende menschen in deze gemeente in bloei zijn gekend, in diep verval, en wel dermate, dat in 1808 de laatste kof van de eenige nog overgebleven werf van den heer *Visser* van stapel liep, zoodat die bedrijvigheden en vroegere bronnen van welvaart sedert geheel hadden opgehouden te bestaan; — doch nu sinds een zevental jaren mogen Stavorens ingezetenen zich weder verheugen met het bestaan van eene allezins doelmatig aangelegde scheepstimmerwerf, eene smederij en één lijnbaan. (*Ned.*)

Arnhem, 25 *sept.* Daar wij voor als nog niet in de gelegenheid zijn een omstandig verslag van de zitting der Provinciale Staten mede te deelen, moeten wij bepalen tot eene beknopte mededeeling van het voorgevallene bij de opening op gisteren.

Nadat de Provinciale Staten te half één ure, door den Voorzitter met ééne aanspaak geopend waren, is men volgens art. 70 der Provinciale Wet overgegaan tot het onderzoek der geloofsbrieven. Daar volgens art. 176 derzelfde wet het reglement van orde der vorige Staten nog geldend is, stelt de Voorzitter overeenkomstig art. 11, van datzelfde Reglement, voor, dat door hem zullen benoemd worden twee commissiën van onderzoek.

De heer *Haverkamp* geeft in bedenking dat de vergadering zelve twee commissiën benoeme gelijk zulks in andere Provinciale Staten-vergaderingen geschiedt, die zich met het onderzoek der geloofsbrieven zullen bezig houden. Dit voorstel wordt niet ondersteund. Dien ten gevolge benoemt de voorzitter eene commissie bestaande uit de heeren: *van Nispen van Panderen*, *Dijckmeester*, *van Zadelhoff*, *van den Gheyn* en *Dutry van Haaften*, om de geloofsbrieven te onderzoeken der in de vier eerste districten gekozene leden en eene commissie bestaande uit de heeren *Schiff*, *van Daalen*, *de Meester*, *Rosegaarde* en *Swaving* om de geloofsbrieven te onderzoeken van de leden gekozen in de districten 5 tot en met 8. In handen dezer laatste commissie wordt gesteld eene reclame van den heer dr. *L. Lasonder* over onregelmatigheden betrekkelijk de verkiezingen in het vierde district.

Er wordt besloten wegens de menigvuldige bezigheden, morgen vroegtijdig eene zitting te houden, voor zoo verre de werkzaamheden der benoemde commissiën dit toelaten. Zoo mogelijk wilde men morgen overgaan tot de verkiezing der leden van Gedeputeerde Staten. Vrijdag aanstaande zoude als dan overgegaan worden tot de benoeming van de leden der Eerste Kamer.

De voorzitter staat, op voorstel van den heer *J. Thooft* toe, dat zijne openingsrede zal worden gedrukt en aan de leden rondgedeeld.

OOST-INDISCHE KOLONIËN.

— Aan de berigten, met de overlandpost uit Oost-Indië ontvangen, ontleenen wij nog de volgende bijzonderheden:

De inkomende en uitgaande regten op Java en Madura hebben over de zes eerste maanden van 1850 zuiver opgebragt ƒ 2,337,640.01½, zijnde ƒ 604,334.93 meer dan in 1848 en ƒ 58,843 60 minder dan in 1849, gedurende hetzelfde tijdvak verkregen is.

In het regentschap Koeringan (Cheribon) was eene epidemische koorts uitgebroken. 127 van de 130 onder geneeskundige behandeling zijnde lijders waren hersteld. Deze gunstige uitkomst werd toegeschreven aan de gezindheid van hoofden en bevolking om zich aan de behandeling onzer geneeskundigen toe te vertrouwen.

In de residentie Tagal en in het bijzonder in het regentschap Brebes, waren koortsen ontstaan, gevolgd door dyssenterie.

In de afdeeling Demak en Grobogan zijn van 1 mei tot 10 juni 1850, 5338 lijders geneeskundig behandeld, waarvan 2717 hersteld en 1058 overleden zijn.

In de afdeeling Grogol zijn van 22 mei tot 10 juni 1850 203 lijders geneeskundig behandeld met eene sterfte van 6.

De epidemie in Blora (Rembang) werd als geweken beschouwd. In de geheele residentie zijn, van den 27sten april tot ultimo mei 1850, 616 lijders geneeskundig behandeld, met het gelukkig gevolg van slechts 2 dooden.

In eenige districten van de residentie Madioen hebben in den laatsten tijd epidemische koortsen geheerscht. De sterfte was echter onbeduidend.

Overal waar zulks mogelijk was, werd geneeskundige hulp verleend.

— De beeindiging van den opstand in Bantam schijnt eene gunstige uitwerking te hebben op den stand van zaken in de Lampongs, van welke sommige districten deel in dien opstand hadden. Onderscheidene oproerige Bantammers hadden zich genegen betoond om, onder zekere voorwaarden, zich aan het bestuur te Lampong te onderwerpen en aldaar rustig te verblijven. De gezaghebber vermoedt dat door die overkomst ook de Lampongers van zelfs zullen terugkomen van hunne verkeerde handelingen, en dat alzoo de rust in Bantam niet meer door overloopers uit de Lampongs zal worden gestoord. Hij verwachtte voorts, dat ook in die districten de gewenschte rust spoedig zou zijn teruggekeerd. Behalve zijne goed overlegde maatregelen, heeft ook de tijdige verschijning van Zr. Ms. stoomschip *Vesuvius* veel bijgedragen om, zonder bloedvergieten, 'sGouvernements gezag aldaar te handhaven.

Berigten van den bevelhebber van Zr. Ms. korvet *Boreas*, die met dezen bodem eenen togt naar de Lampongbaai en eenige omliggende plaatsen ondernomen had, bevestigen over het algemeen de goede gezindheid van de hoofden en de bevolking aldaar.

De muiteling *Amir*, op Banka, heeft voorstellen gedaan om in onderwerping te komen. De inspecteur van financiën *Severijn Hasebroek* is in commissie naar Banka gezonden, tot het nemen van maatregelen ter beëindiging van de onlusten aldaar.

Op het eiland Rotti, nabij Timor, is de kinderziekte uitgebroken. In eenige negorijen was de sterfte zoo groot, dat de bevolking naar de bosschen vlugtte, ten einde de besmetting te ontloopen.

Ook in de binnenlanden van Koepang werden vele lijders aan deze ziekte aantroffen. De vaccine-stof van Soerabaija en Makassar derwaarts gezonden, had de gewenschte uitkomst niet opgeleverd.

Tusschen de Radja's van Tabanan en Mengoei (Bali) is de oorlog uitgebroken.

De quaestie omtrent de opvolging van den overleden *Dewa Agong Poetra*, als soesoehoenan van Bali en Lombok, naderde hare beslissing. *Dewa Agong Gedee*, vroeger als opvolger vermeld, had afstand gedaan ten behoeve van zijnen 14 jarigen zoon. Men had het voornemen een gezantschap naar Batavia te zenden, met het doel om op die schikking de goedkeuring van den gouverneur-generaal te verwerven. Een gezantschap van de vorsten van Klonkong, Gianjar, Badong en Tabanan, bestaande uit dertig personen en geleid door den te Badong gevestigden Nederlandschen agent *Lange*, was dan ook, waarschijnlijk met dat doel, te Batavia aangekomen. Ondertusschen was niet gebleken van eene toetreding der vorsten van Banglie-Beliling en Selaparang-Karang-Assam, tot deze schikkingen.

Te Banjoewangie was een gezantschap aangekomen van den Radja van Selaparang (Lombok) overbrengende een brief voor den gouverneur-generaal, benevens eenige geschenken, bestaande in producten van het land. Het zenden van deze geschenken aan voornane vrienden is gebruikelijk bij het feest Balie-Gilia, aan de nagedachtenis der voorouders gewijd, en welks viering in het voornemen dezer Vorsten lag. Volgens mededeelingen van dit gezantschap zouden een paar jonge Gustrie's te Karang Assam getracht hebben eene omwenteling te bewerken in dat rijk, zijnde een vorstendom van de Radja's van Selaparang, waaraan de vermaarde *Dewa Agong Istrie* van Klonkong niet vreemd zou zijn geweest, doch welke de genoemde Radja's, in tijds verwittigd, hebben weten te voorkomen.

— Zoo als aangekondigd was, werd op den 5den juli door de hoofd-commissie van onderwijs, onder voorzitting van haren president, het openbaar examen gehouden der leerlingen van de gouvernements-tweede lagere school te Weltevreden. Onbeduidend was ook ditmaal de opkomst van Batavia's ingezetenen. Dit verschijnsel, zoo strijdig met het oogmerk der openbare examina, werd op nieuw betreurd; daar de hoofd-commissie gaarne ziet, dat men zich meer algemeen komt overtuigen, dat de lof, welken zij de gouvernements-onderwijzers waardig keurt, op goede gronden rust. De heer *Warnar*, onderwijzer bij de Parapattan-weeshuis-school, daartoe verzocht, belastte zich ook bij deze gelegenheid, met het onderzoek der hoogste klasse. Hij kweet zich van die taak met ernst en naauwgezetheid, en hij, benevens de enkelen, die het examen als bevoegde beoordeelaars bijwoonden, verklaarden hoogst voldaan te zijn.

Dit gevoelen werd door de hoofd-commissie van onderwijs gedeeld. In de hoogste zoowel als in de lagere klassen dezer school, werden ontwijfelbare bewijzen gegeven van den goeden uitslag der onvermoeide pogingen van den eersten onderwijzer *W. Retgers*, van den tweeden en den derden onderwijzer *C. Pieck* en *H. R. van Heekeren*, van den hulp-onderwijzer *Malasch*, en van den ondermeester *F. Orth*. Hun allen komt welverdiende lof toe, vooral den eerstgenoemden, wiens taak erkend moet worden zeer zwaar te wezen, door hier te lande aan het hoofd te staan eener school van 170 leerlingen.

Waterhoogte te Arnhem.

25 Sept. 0 El 9 Palm 0 Duim; gew. 8 D. gev. 0 R.

De prijs dezer courant is f 5 in de drie maanden. Afzonderlijke nommers 10 cents. Advertentiën van één tot vijf regels f 1, en voor elken regel daarboven 20 centen, behalve 35 centen zegelregt voor elke plaatsing.

Te Arnhem, bij G. J. THIEME, Boekdrukker.